

1. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Α : ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ:

ΤΕΚΜΗΡΙΑ- ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ

Ενδεικτικές Πηγές προς διερεύνηση:

- Ντοκουμαντέρ:
<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=91248&autostart=0>
- «Αναζητώντας τη χαμένη εικόνα» Μέρες Γερμανικής Κατοχής», Κύκλος1, Επεισόδιο 003, Διάρκεια 00:28:11³
- Λήμμα για την Γερμανική Κατοχή 1941-1944 στην [ελληνική Wikipedia](#)

³Περιγραφή περιεχομένου:

«Σε αυτό το επεισόδιο της σειράς ντοκιμαντέρ προβάλλεται μια σύνθεση οπτικοακουστικού αρχειακού υλικού από την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα και κυρίως στην Αθήνα. Αρχικά παρουσιάζονται πλάνα από την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα και την ανάρτηση της ιταλικής και ναζιστικής σημαίας στην Ακρόπολη. Ακολουθούν πλάνα κεντρικών αθηναϊκών κτιρίων που επιτάχθηκαν από τις δυνάμεις κατοχής. Επίσης προβάλλονται σκηνές της καθημερινής ζωής κατά τη διάρκεια της Κατοχής, οι συγκοινωνίες με τα τραμ και τα γκαζοκίνητα λεωφορεία, το συσσίτιο και ο λιμός που εξολόθρευσε τον άμαχο πληθυσμό της πόλης με πλάνα από την περισυλλογή νεκρών από τους δρόμους, την περίθαλψη παιδιών και ενηλίκων εξασθενημένων από την αστία. Περιλαμβάνονται πλάνα από το ανατιναγμένο κτίριο της Ελληνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης (ΕΣΠΟ) από την ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) και από τις απεργίες και διαδηλώσεις που οργανώθηκαν στην Αθήνα. Τέλος προβάλλονται πλάνα από τις εκτελέσεις Ελλήνων αγωνιστών δι' απαγχονισμού, αλλά και από παρελάσεις των Ταγμάτων Ασφαλείας μπροστά από το Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο και το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Σημαντικό στοιχείο για το οπτικοακουστικό αρχειακό υλικό του επεισοδίου είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κινηματογραφικών λήψεων που αναφέρονται στην Αθήνα κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής πραγματοποιήθηκαν από τον ΑΓΓΕΛΟ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ. Με μια μηχανή λήψης 16 χιλιοστών ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ κινηματογράφησε με μυστικότητα κατά τη διάρκεια της κατοχής σκηνές από την καθημερινότητα των πολιτών, αλλά κυρίως τις βαναυσότητες των κατακτητών εις βάρος τους. Η αξία των λήψεων αυτών καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη της Νυρεμβέργης».

- Περιηγηθείτε στις ιστοσελίδες:
<http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf> : Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» , 25/4/1999. Σελ. 2-7 και
http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/
- ΒΟΥΛΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Ψηφιακό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη
<http://www.benaki.gr/index.asp?id=1020103&lang=gr>
- <http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1995/10/29101995.pdf>

Φ.1

Παιδί αποκαμωμένο σε δρόμο της Αθήνας. 1941-1944.

Συνέχεια από την 9η σελίδα είχε το ατύχημα να έχει τρεις διαφόρους κατακτητές: τον Γερμανό, τον Ιταλό και τον Βούλγαρο...»

Ενδεικτικοί αριθμοί

Οι αριθμοί των στατιστικών –όσο κι' αν είναι ελλιπείς– είναι ενδεικτικοί. Από 1228, κατά τον Απρίλιο του 1941, οι θάνατοι στην Αθήνα...

καν σταθμοί Α' βοήθειών και ειδικά αυτοκίνητα περιμάζευαν τα θύματα της πείνας για να τους προσφέρουν στοιχειώδη βοήθεια. Χωρίς την κρατική συνδρομή, γρήγορα η βοήθεια αυτή απεδείχθη ανεπαρκής. Το νοσοκομείο της Ριζαρείου, όπως και όλα σχεδόν τα νοσοκομεία της πρωτεύουσας, γέμισαν σε βαθμό αφάνταστο. Το θέαμα μέσα στη Ριζαρεία, ό-

που τα μετέφεραν στα νεκροταφεία. Χαρακτηριστικές σκηνές για το δράμα του αθηναϊκού λαού εκείνο τον τραγικό χειμώνα, δίνει η Ρίτα Μπούμπη-Παπά στο διήγημά της «Στις σκάρες της Ομόνοιας»: «Ένα κορότσι φτιαγμένο από κάσιες, που το απλώναν κάτω ζεπέλλα, μοιράζονταν και πενηντομύρια άγγελοι. Τα παιδιά Μ' ένε τέτοια κορότσι ποζέμαγαν το θάνατο, τα

ρούσαν κι όλοι. Και κρύταγαν ακρά. Σαν πύθανι κανίνας, έπρεζε ενθής ο ασπεντύλακας και φροντίζε για τη μεταφορά του. Ερχόταν το κορότσι και τον έπαιων. Τότε η θέση άδειασε. Την έπαινε εκείνος που είχε ομαρά. Εκτός, αν ήταν νύος πολύ και ο καποτανός γέροντας. Τότε υποχωρούσε ο μικροστινός.»
Μαύρα χρόνια... Μια εποχή που ο

Φωτογραφία της Βούλας Παπαϊωάννου.

Φ. 2

Πηγή: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=637009> (AP Photo/Muhammed Muheisen)

Φ.3

Συσσίτιο σε ίδρυμα για παιδιά. Αθήνα, 1942-1943

Βούλα Θεοχάρη Παπαϊωάννου (ΦΑ_6_3777)

<http://www.benaki.gr/eMP->

[Collection/eMuseumPlus?service=DynamicAsset&sp=SU5mxm4Yx%2FVZZNc6dkC3o9HOQzCJBWjPP9OGSaO9iJav%2FQ2H7VbZ40Chc7son9vnRysZZWVtOGfYo%0D](http://www.benaki.gr/eMP-Collection/eMuseumPlus?service=DynamicAsset&sp=SU5mxm4Yx%2FVZZNc6dkC3o9HOQzCJBWjPP9OGSaO9iJav%2FQ2H7VbZ40Chc7son9vnRysZZWVtOGfYo%0D)

Πηγή 1

- **Συσσίτια , πάρτυ και μεζέδες στην Κατοχή....**

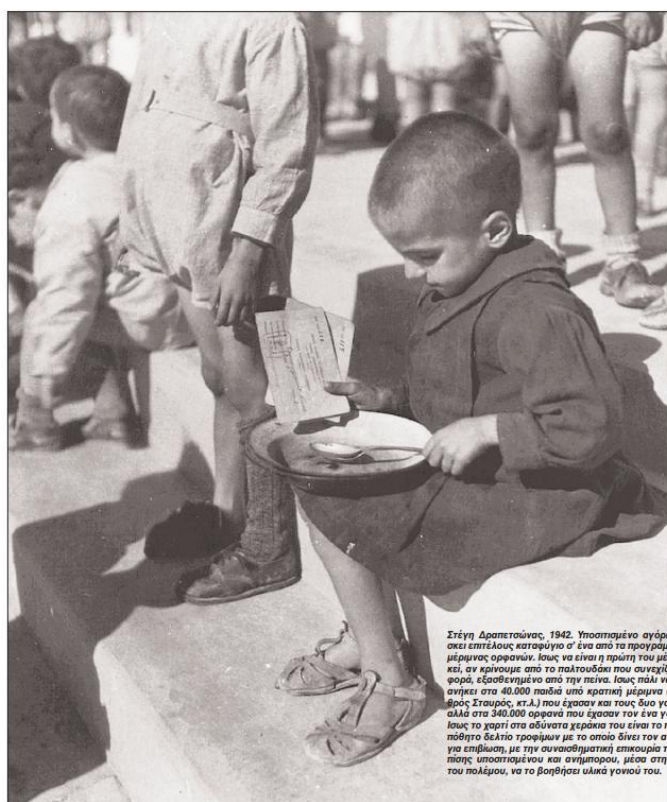
« Είχε γίνει όπως το είπε η Διδώ(σημ. Διδώ Σωτηρίου, θεία της Άλκης Ζέη). Το ΕΑΜ οργάνωσε τον κόσμο και εκτός από τα λίγα που έδινε ο Ερυθρός Σταυρός, απαιτούσαν παντού συσσίτια. Έτσι, η μεγάλη πείνα περνούσε σιγά σιγά. Μοιράζαν σ' όλους συσσίτιο και στην τράπεζα έπαιρνε κι ο μπαμπάς πλιγούρι μα και ξηρά τροφή, όσπρια, φουντούκια και σταφίδες. [...] Η μαμά μας είχε φτιάξει κεφτέδες από φλούδι πατάτας. Μας άρεσαν τόσο που λέγαμε κι όταν τελειώσει η Κατοχή εμείς θα τρώμε κεφτέδες από φλούδια. Δεν ξαναφάγαμε ποτέ. Εκείνο το βράδυ όμως στο πάρτυ δεν έμεινε ούτε ψίχουλο».

Από το αυτοβιογραφικό βιβλίο της Α. Ζέη, (2013). *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*, Αθήνα: Μεταίχμιο, σ.σ. 219, 283-284.

A. Ερωτήσεις :

- Να παρατηρήσετε τη φωτογραφία 1. Να περιγράψετε τη φωτογραφία. Μπορείτε να αφηγηθείτε με τη φαντασία σας την ιστορία αυτού του παιδιού; Να συγκρίνετε τη φ. 1 με τη φ. 2 ; Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρατηρείτε;
- Να παρατηρήσετε τη φωτογραφία 3 από το συσσίτιο σε ίδρυμα για παιδιά. Τι σας κάνει εντύπωση;
- Ποιοι επιμελούνται τη σίτιση των παιδιών; Πως είναι ντυμένοι; Τι δηλώνει αυτό;
- Να διαβάσετε τη μαρτυρία της Άλκης Ζέη (Πηγή 1). Πώς εννοεί τα συσσίτια η συγγραφέας; Να συσχετίσετε το κείμενο με τη φωτογραφία του συσσιτίου. Γράψτε ένα μικρό κείμενο word (100 λέξεις) σχετικά με το θέμα.

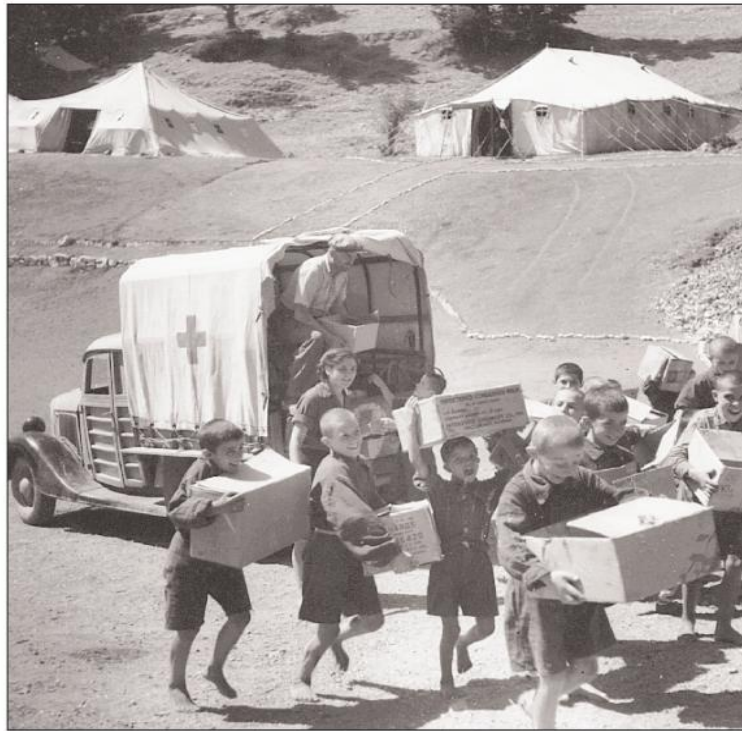
Φ.4

Στέγη Δραπετσώνας, 1942. Υποσιτισμένο αγόρι σκευετέλειους καταφύγιο σ' ένα από τα προγράμμι μέρμενος ορφανών. Ισως να είναι η πρώτη του μέλι κει, αν κρίνουμε από το παλτουδάκι που συνεχώς φορά, εξαρθεμένο από την πείνα. Ισως πάλι να ανήκει στα 40.000 παλάδι υπό κρατική μέριμνα (φρός Σταυρός, κτλ.) που έχασαν και τους δύο γο αλλά στα 540.000 ορφανά που έζησαν τον ένα γς. Ισως το χαρτί στα αδύνατα χεράκια του είναι το π πώθητο δελτίο τροφίμων με το οποίο δίνει τον αγ για επίβιωσι, με την συνασθμηματική επικουρία τι πάρε υποσιτισμένου και ανήμπορου, μέσα στη του πολέμου, να το βοηθήσει υλάκα γονού του.

**Η Ελλάδα του 1940-1960. Με το φακό της Βούλας Παπαϊωάννου,
Επτά Ημέρες-Η Καθημερινή, 29.10.1995, σ.16.**

Φ. 5

Παιδιά στη μέριμνα του Ερυθρού Σταυρού. Με υψιά ακόμη τα σημάδια από τις κακοτυχίες του πολέμου, αδύνατα και ξεπλάκωτα τρέχουν χαρούμενα να ανοίξουν τις κουτίες με τα απρόσμενα δώρα. Ίσως κάποιο παιχνίδι, ρούχα ή παπούτσια που τόσο τους έλειπαν στο μαύρο χρόνο της Κατοχής.

B. Ερωτήσεις – Δραστηριότητες

- Να παρατηρήσετε το παιδί της φωτογραφίας 4 και να περιγράψετε την εμφάνισή του. Τι κρατάει στα χέρια του; Ποια συναισθήματα και σκέψεις σας προκαλεί η εικόνα;
- Να περιγράψετε τη σκηνή της φωτογραφίας 5. Τι μπορεί να περιέχουν τα κουτιά που κρατούν στα χέρια τους τα παιδιά; Ποιος τα έστειλε, σύμφωνα με τη λεζάντα της φωτογραφίας; Εσείς, αν βρισκόσασταν στη θέση τους, τι θα επιθυμούσατε να υπάρχει μέσα στα δέματα και γιατί;

Αφού δείτε και το υλικό για την «Η Πείνα στην Κατοχή» (εκπαιδευτικό σενάριο του Π. Πυρπυρή):

- Να κρατήσετε σημειώσεις και να διατυπώσετε τις σκέψεις σας σχετικά με το **λιμό** στην Αθήνα της Κατοχής, τα **αίτια** και τις **συνέπειές** του, τη διοργάνωση **συσσιτίων**, τις **εικόνες** στους δρόμους που θα έβλεπε κάποιος.
- Με βάση τις σημειώσεις που κρατήσατε να συντάξετε σύντομο **κείμενο** για τις **συνθήκες ζωής και θανάτου** των παιδιών στην Αθήνα της Κατοχής σε μορφή **Word** (έως 120 λέξεις) και να το αναρτήσετε στον ηλ. Πίνακα [linoit](#), που σας έχει δοθεί. Μπορείτε να συμπεριλάβετε σχετικές **εικόνες** από το διαδίκτυο.
- Αφού μελετήσετε αντίστοιχες **μαρτυρίες** στο **σενάριο «Πείνα και Κατοχή»**, στο αφιέρωμα της εφημερίδας **«Καθημερινή»** και στην ταινία, που σας έχουν δοθεί,

να γράψετε ένα μικρό κείμενο για τους **φορείς διοργάνωσης και τα περιεχόμενα των συσσιτίων της Κατοχής** και να το δημοσιεύσετε στο linoit / blog / wiki / σχολική εφημερίδα, συγκρίνοντας τις συνθήκες με τη σύγχρονη εποχή των προνομιούχων και όσων έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση, τους πολέμους και τη φτώχεια σε εγχώριο ή παγκόσμιο επίπεδο.

- **Να παρακολουθήσετε σκηνές από την ταινία «Ξυπόλητο Τάγμα» του Γκρεγκ Τάλας και να συζητήσετε πάνω στο περιεχόμενο αλλά και τις συνθήκες δημιουργίας της ταινίας ⁴:**
- <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&cad=rja&uact=8&ved=0CDD0QFjAlahUKewjohebV1brHAhVLVxoKHTHhC6o&url=http%3A%2F%2Ftvxs.gr%2Fwebtv%2Ftainies%2Fksypolyto-tagma&ei=rlvXVej2NsuuabHCr9AK&usg=AFQjCNF6fmq2vhEPbTQn8mfUfTf4gTNeKw&sig2=pquRQ-ANrxPHnd37M-wXcQ> ,
- <http://www.tainiothiki.gr/v2/filmography/view/3/2536> ,
- <https://www.youtube.com/watch?v=k9mVaP7MGq4> (ολόκληρη η ταινία) ,
- <https://www.youtube.com/watch?v=8p1iaLg88jM> (απόσπασμα 9:45').]

Γ. Κι άλλες ιδέες για δραστηριότητες

- Να δημιουργήσετε φανταστικούς **διαλόγους** ανάμεσα σε παιδιά της Κατοχής με θέμα την καθημερινότητά τους.
- Μπορείτε να προβείτε σε **δραματοποίησή** τους στην τάξη ή να τους ηχογραφήσετε με το εργαλείο screenr, ή σε αρχείο mp3.
- Να δημιουργήσετε μια δική σας **ιστορία** σχετικά με την **επιβίωση** στην Κατοχική Αθήνα **σε μορφή κόμικ** με 6 τετράγωνα, αξιοποιώντας το [comicstripgenerator](http://comicstripgenerator.com) ή άλλο εργαλείο web.
- Όλα τα παραπάνω θα τα αναρτήσετε στον κοινό πίνακα [linoit](http://linoit.com), με αυτοκόλλητο όποιου χρώματος επιθυμείτε. (Αντιστοίχως, μπορείτε να αναρτήσετε τις εργασίες σας στην ιστοσελίδα, ιστολόγιο, wiki της τάξης σας).

⁴ Για την προσέγγιση κινηματογραφικών ταινιών: Μαυροσκούφης, Δ., (2005). Αναζητώντας τα ίχνη της Ιστορίας. Ιστοριογραφία, Διδακτική Μεθοδολογία και Ιστορικές Πηγές, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σ.σ. 137-138.